

18. Marchesi: Ave Maria

20. Szózat

19. Reményik Sándor: Imádság

Köszönet Csernák János, Dóczy Péter budapesti és Sebes Karen Attila kolozsvári színművészeknek, Fogolyán Kristóf fuvolaművészeknek, a soproni Molnár Enikő ének- és Tirnitz Tamás zongoraművészeknek a magasszínvonalú előadásért, valamint Birkl László magánygyűjtőnek az estre rendezett ARADI VÉRTANUK emlékkiállításért. A felavatott kopjafa Sánduly György /Zeteleka/ népi fafaragó mester munkája. (A kopjafa végleges helye a Fővárosi Örmény Kisebbségi Önkormányzat Budapest V. Akadémia u. 1. II. em. 293. szám alatti klubterme.)

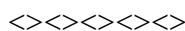
A megemlékezés hangulatát még inkább fokozta a csodálatos Közgyűlési terem, amelyet az alkalomra dr. Demszky Gábor főpolgármester úr biztosított részünkre.

Köszönet érte.

A Steindl Imre által 1875-re elkészült terem Lotz Károly freskóival, dús aranyozásával, csodálatos üveglakkaival, márvány és kovácsoltvas kandallóival, hatalmas kristályc-sillárjaival, gyönyörű bútorzatával és a páratlan díszlépcsőjével méltó keretét adta a megemlékezésnek.

Köszönetet mondunk a Magyar Művelődési Intézetnek és az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesületnek a rendezvény támogatásáért.

Hálás köszönet mindazoknak, akiknek fontos volt az együtt emlékezés e gyásznapon.



Az Aradi Tizenhárom

1849. október 6. hajnalán az aradi vár sáncai között sortűz dörrent, majd kisvártatva egy magányos lövés csattant el. A vérbefojtott magyar szabadságharc honvédseregének 4 kitűnő parancsnoka halt akkor mártírhálát ott. Kiss Ernő altábornagy, Schweidel József, Dessewffy Arisztid tábornokok és Lázár Vilmos ezredes. Ez a 4 katona akár a 48-as Magyarország polgári átalakítását célul tűző társadalmi rétegeit is szimbolizálhatná. Kiss Ernő örmény származású, a XVIII. században birtokot és nemességet szerzett "újjgazdag" család sarja, a nagybirtok, a szédítő gazdagság és nemesi rang ellenére a polgári átalakulás híve, mert tudja hogy az ország s ezáltal ő maga is csak ezáltal válhat igazán európaivá.

Schweidel József magyarországi német polgárcsaládban született, hosszú s kifogástalan katonai szolgálata elismeréseként éppen a forradalom előestéjén kapja meg a magyar nemesi címet. Nem szeret politikai dolgokba elegyedni, talán nem is igen érti a forradalmi átalakulás problémáját, de becsületos katona, aki újjászülető hazája alkotmányára letett esküjét szentnek tartja, s híven szolgál mindhalálig.

Desseffy Arisztid igazi tősgyökeres magyar birtokos nemes (mint ilyen Vécsey mellett az egyetlen az aradi tizenhárom között, csattanós választ adva ezzel arra a képtelen állításra, hogy a magyar 48 valamiféle retrográd, nacionalista nemesi rebellió volt a modern európaiságot megtestesítő osztrák hatalom ellen).

Annak a középnemességnek a tagja, amely élére állt a polgári fejlődésért folyó küzdelemnek, s képes volt rövid távú érdekeit is feláldozni a jobbágyfelszabadítással a cél érdekében.

Lázár Vilmos Kiss Ernőhöz hasonlóan örmény származású magyar nemesi családban született, amely azonban kevésbé vagyonosnak, sőt vagyontalannak számított. Nemesi származása, s bárónő (bár szintén vagyontalan) felesége ellenére ő élte a leginkább polgári életmódot. Az új világ jelképének számító vasútvonal, a Középponti Magyar Vasúttársaság főpénztárosa volt.

A kortárs európai közvéleményt pártállástól és nemzetiségtől függetlenül megdöbbenő kegyetlen bosszúállás (Haynau szerint a rendcsinálás) a sortűz után fél órával folytatódott. A honvédsereg 9 további tábornokát végezték ki, katonát megszegyenítő módon, bitófán. Vegyük számba őket is, s ne lepődjünk meg, ha kiderül csupán hárman magyar nemzetiségűek:

Pöltenberg Ernő, akit csak hűséges szolgálata a honvédseregben, s mártíromsága ruházott fel e névvel, hiszen a bécsi osztrák nemescsalád sarját Ernst Poelt von Poeltenberg néven ismerték 1848. őszéig. A 4. (Sándor) huszárezred kapitányaként állt a szabadságharc szolgálatába, s a VII. hadtest parancsnokaként kényszerült letenni a fegyvert Világosnál.

Török Ignác, magyar nemesi családból származó kitűnő felkészültségű hadmérnök alezredes a császári-királyi hadsereg egyik legtehetségesebb mérnök tisztjeként kéri Komáromba helyezését 1848. nyarának végén, mert tudja, érzi, hogy ott lesz rá szükség. Komárom védelmét irányítja, majd a honvédsereg hadmérnökkarát vezeti a szabadságharc leveréséig.

Lahner György, felvidéki német polgárcsaládból származott. Császári-királyi őrnagyként a 33. (Gyulay) sorgyalozezred III. zászlóalját vezényelte, de a harcmezőről 1848. őszén elszólították egy lehetetlennek tűnő feladat ellátására. Egy hadiiparral nem rendelkező, blokád alatt lévő országban kellett megszerveznie a hadianyaggyártást. Ezt a lehetőségekhez mérten a legteljesebb sikerrel tudta végrehajtani, s fáradhatatlanul dolgozott még az utolsó napokban is, Aradon próbálkozva hadianyaggyártás beindításával. Higgadt nyugalomra jellemzően fuvolaszóval búcsúzott az élettől az utolsó aradi éjszakán.

Knézić Károly, horvát határőr katonacsalád tagja a 34. (Porosz herceg) sorgyalozezred századosaként érte a forradalom. A szabadságharcban kitűnő csapatparancsnok volt, 1849. április 26. hajnalán ő vezényelte a komáromi ostromsáncokat elfoglaló magyar csapatokat, a csatatéren érdemelve ki a tábornoki kinevezést.

Nagysándor József, magyar nemescsalád sarja nyugalmazott huszárkapitányként lépett a nemzetőrségbe 1848. nyarán. Tábornokként a főszereg lovasságát, majd az I. hadtestet

vezényelte a világosi fegyverletélig. Haláláig büszkén emlegette, az ő katonái vették be rohammal Budavárát 1849. május 21-én.

A legfiatalabb, csupán 30 éves *Leiningen* tábornok egy hesseni német arisztokrata család gyermeke volt, Karl zu Leiningen-Westerburg gróf néven vette feleségül a torontáli birtokos Sissány família szépségéről híres Lizáját. A császári-királyi századosból a honvédsereg talán legtehetségesebb tábornoka vált, az 1849-es nyári hadjáratban a legjobb seregtestnek bizonyult III. hadtestet vezényelte.

A legidősebb vértanú az 56 éves pozsonyi német polgárcsaládból származó *Aulich Lajos* volt. Császári-királyi alezredesként, mint a 2. (Sándor) sorgyalogezred zászlóaljparancsnokát vezényelték a Délvidékre a szerb felkelők elleni harcra.

Esküjéhez híven a császári-királyi hadsereg támadásakor is hűségesen szolgálta tovább a magyar alkotmányosság ügyét, s a tavaszi hadjárat során az egész ország megtanulta a II. hadtest vezénylőjének nevét, aki Pest felszabadításával szerzett hallatlan népszerűséget. Ő volt a szabadságharc utolsó hadügyminisztere.

Damjanich János horvátországi szerb határőr-családban született, híres katonaősökkel büszkélkedve. A szerb felkelők elleni harcban érdemelte ki a tábornokságot, pedig 1848. nyarán zászlóaljának forrófejű jurátusifjai még le akarták lőni keménykezű, szigorú parancsnokukat, hátha szerb kém. A tavaszi hadjárat majd minden ütközetében kitüntette magát Szolnoktól Komáromig, ahol 1849. április végén eltörte a lábát, s a bitófáig járóképtelen beteg volt.

Gróf *Vécsey Károly* egy igazi magyar nagybirtokos arisztokrata, mégis az egyik legtüzesebb forradalmi tábornoka lett a honvédseregnek, megutálva a bécsi udvar két-színűségét, amely még saját hadserege elárulásától sem riadt vissza 1848. nyarán a délvidéki szerb felkelés során. Az V. hadtestet vezényelte.

Október 6. az aradi vértanúk emlékűnepe.

De emlékezzünk meg ezen a napon a szabadságharc névtelen vagy kevésbé ismert, ritkán emlegetett hősi halottairól is, akik szintén életüket adták az újjászülető Magyarorszáért. Örmény származású hősök is voltak közöttük, mint a kolozsvári születésű Szentpéteri testvérek, Imre és Miklós, akik századosként, Ferenc főhadnagyként Erdély felszabadításáért áldozták életüket.

Dr Kedves Gyula
hadtörténész

<><><><><>

Programajánlat

- Változatlanul folytatódik a minden hónap 3. csütörtökén, a Fővárosi Örmény Klub rendezvénysorozat a Magyarok Háza Budapest V. Semmelweis u. 1-3. I. emeleti zenetermében.